

درس یازدهم: نماز بخوانیم

سوره‌ی حمد را می‌خوانم و پس از آن، سوره‌ی توحید را می‌خوانم.

دست‌ها را تا نزدیک گوش‌ها بالا می‌آورم و می‌گویم: «اللَّهُ أَكْبَرُ».

بعد از رکوع می‌ایستم.

آن‌گاه برای رکوع خم می‌شوم و سه مرتبه می‌گویم: «سُبْحَانَ اللَّهِ».

درس ۱۱ نماز بخوانیم

چند روزی است زینب با مادرش تمرین می‌کند. او می‌خواهد نماز خواندن را خوب یاد بگیرد.

یک روز مادرش می‌گوید: وقت آن رسیده است که دو رکعت نماز با هم بخوانیم.

و از زینب می‌پرسد: یک نماز دو رکعتی چگونه است؟

زینب خوش‌حال می‌شود و می‌گوید:

رو به قبله آرام می‌ایستم. نیت می‌کنم نماز صبح را برای خشنودی خدا می‌خوانم.

توضیحات درس

آموزش نماز در پایه دوم ابتدایی به علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به فراگیری و اقامه نماز و توانایی آن‌ها برای خواندن یک نماز دو رکعتی محدود می‌گردد.

در مورد آموزش نماز در این پایه، فرض ما بر این است که بچه‌ها با نماز خواندن و مسائل مربوط به آن آشنایی ندارند، لذا آموزش نماز در این حد که دانش‌آموز بتواند پس از پایان دوره، یک نماز دو رکعتی به جا آورد، در برنامه درسی این پایه گنجانده شده است.

توجه داشته باشید که حتماً تا پایان سال، با تک‌تک دانش‌آموزان نماز تمرین شود، تا از این طریق بچه‌ها نماز را در حضور شما تمرین نموده و فرایند یادگیری بهتر صورت گیرد.

اهداف درس

- ۱- آشنایی با طرز ادای یک نماز دو رکعتی
- ۲- تقویت علاقه‌مندی دانش‌آموز به اقامه نماز
- ۳- ادای یک نماز دو رکعتی با رعایت شرایط آن

انتظارات

دانش آموز طی فرایند آموزش :

- ۱- اعمال و اذکار یک نماز دو رکعتی را بیان می کند.
- ۲- برای انجام یک نماز دو رکعتی علاقه نشان می دهد.
- ۳- یک نماز دو رکعتی به جا می آورد.

مفاهیم کلیدی

نماز

رکوع

سجده

قنوت

مراحل تدریس

پیشنهادهایی برای شروع مناسب تدریس : استفاده از تصاویر بهترین شروع برای تدریس است.

از آنجا که محتوای آموزشی نماز، بیش تر بر جنبه های مهارتی تأکید دارد بهتر است به صورت جزء به جزء آموزش انجام گیرد تا هم دانش آموزان و هم آموزگار توانایی و فرصت تمرین و تکرار آن ها را داشته باشند. همچنین آموزش نماز به صورت جزء به جزء این امکان را فراهم می کند که بچه ها بیش از یک بار درباره نماز آموزش ببینند و این فریضه ارحم الراحمین را مهم و خطیر تلقی کنند. شما می توانید در ابتدا و یا انتهای هر جلسه، وارد بحث نماز شده و بخشی از اذکار و اعمال آن را به عنوان یک مهارت تمرین کنید. قرائت متن درس می تواند آغاز این آموزش ها باشد.

پیشنهاد برای انتخاب روش تدریس مناسب

نکته ۱ : به هیچ وجه بر روی نحوه قرائت و جنبه های تجویدی اذکار و اوراد نماز پافشاری و حتی به آن اشاره نکنید، بلکه با صحیح خواندن خود، یا پخش نوار آموزشی نماز (که در کلاس های درس قرآن از آن استفاده می شود). آنان را به صحیح خوانی عادت دهید.

نکته ۲ : نماز خواندن برای بچه ها بیش تر جنبه بازی و تفریح دارد تا عبادت، هر چند نباید بر بازی بودن نماز تأکید کرد اما از طرفی نباید به نکاتی که برای بچه ها قابل درک نیست و یادگیری آن برایشان صرفاً جنبه شعاری دارد و درونی نمی شود، اشاره نمود. حال و هوای شاد داشتن به هنگام نماز بسیار ارزشمند است.

فراموش نکنید که فرصت ها و موقعیت های دیگری نیز در آینده برای آموزش نماز و تعمیق و گسترش معارف مربوط به آن، وجود دارد. تجارب دلپذیر بچه ها در این دوره از آموزش ها و احساس خوشایند آن ها نسبت به نماز خواندن و حتی یادگیری آن، مجال استفاده از چنین فرصت هایی را برای شما و دانش آموزان فراهم می کند.

فعالیت های پایان درس

با هم بخوانیم : از دانش آموزان بخواهید پس از تمرین کردن در کلاس این شعر را دسته جمعی بخوانند. (شما می توانید درس

را با خواندن شعر شروع کنید.)

تمرین کنیم : می‌توانید در کلاس درس یا نمازخانهٔ مدرسه، مسجد و یا... تمرین یک نماز دو رکعتی را انجام دهید.

خاطره : بچه‌ها با تکمیل جمله به خاطره‌های خود اشاره می‌کنند. (حتی آموزگار هم می‌تواند از خاطرات نماز خواندن خود در کودکی برای دانش‌آموزان صحبت کند.)

بگرد و پیدا کن : چنانچه دانش‌آموزان تمایل به رنگ‌آمیزی تصاویر این بخش دارند، این فرصت را برای آن‌ها فراهم کنید.

این فعالیت با کشیدن یک خط از هر تصویر به عبارت مربوط به آن توسط هر دانش‌آموز انجام می‌شود.

شما می‌توانید تصویر مربوط به هر ذکر را که پشت آن تصویر، کلمات مربوط به آن نوشته شده است به عنوان کارت بازی تهیه کنید و در جلسات متعدد در قالب بازی آن را آموزش دهید.

ارزشیابی

نکته : به یاد داشته باشید هر دانش‌آموز به تناسب توانایی و درک خود تا پایان سال فرصت دارد تا یک نماز دو رکعتی را صحیح به جا آورد.

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
احکام، مراسم اسلامی	– آشنایی با اجزا و اذکار یک نماز دو رکعتی – افزایش علاقه نسبت به نماز	۱۱	– ادای صحیح یک نماز دو رکعتی – افزایش اشتیاق و علاقه نسبت به نماز	خیلی خوب – نماز دو رکعتی را به طور صحیح ادا می‌کند و اجزای آن را به ترتیب بیان می‌نماید. – در مراسم اقامه نماز فعالانه شرکت می‌کند.
				خوب – نماز دو رکعتی را به طور صحیح ادا می‌کند و اجزای آن را بیان می‌نماید. – در مراسم اقامه نماز شرکت می‌کند.
				قابل قبول – نماز دو رکعتی را به طور صحیح ادا می‌کند. – برای اقامه نماز علاقه نشان می‌دهد.
				نیازمند آموزش و تلاش بیشتر – با همراهی آموزگار نماز دو رکعتی را به طور صحیح ادا می‌کند و اجزای آن را بیان می‌نماید. – با راهنمایی آموزگار در مراسم اقامه نماز مدرسه شرکت می‌کند.

دانستنی‌های معلم

نکته ۱ : مخاطب بایستی متوجه گردد که بهترین راه یادگیری نماز، تمرین کردن آن در کنار کسی است که به خوبی با نماز آشناست. پدر یا مادر، پیش نماز مدرسه، امام جماعت مسجد، معلم و ...

در این درس نیز بر تمرین نماز برای یادگیری خوب و دقیق آن تأکید شده است. این تأکید در جملات آغازین درس و نیز در فعالیت «تمرین کنیم» آمده است.

نکته ۲: از آنجایی که معمولاً کودک و نوجوان در هنگام خواندن نماز آرامش لازم را نداشته و دائماً در حال تکان خوردن هستند، از این رو باید به آنان آموخت که یکی از واجبات نماز، آرامش بدن در هنگام خواندن نماز است. این آموزه با این عبادت «رو به قبله آرام می‌ایستم» در درس آمده است.

نکته ۳: در بیان ذکرها و اعمال نماز به حداقل‌های واجب اکتفا شده است. از همکاران محترم نیز می‌خواهیم که به هیچ‌وجه وارد بیان سایر اذکار و مستحبات نماز نشوند و به همین حد بسنده کنند تا آموزش نماز و یادگیری آن سخت نشود و موجبات دلزدگی دانش‌آموزان را فراهم نکند. این مسأله در مورد اذکار رکوع و سجود و نیز دعای قنوت مورد توجه بیش‌تری است. اگر دقت شود در درس به جای ذکر «سبحان ربی العظیم و بحمده» و «سبحان ربی الاعلی و بحمده» که یادگیری آن کمی مشکل است به ذکر سبحان الله و تکرار سه باره آن اکتفا شده است که می‌توان در رکوع و سجود آن را خواند. همچنین برای قنوت نیز دعایی ذکر نشده است زیرا در دعای قنوت می‌توان به جای گفتن دعای عربی با زبان فارسی دعا خواند. در حقیقت تنها قسمتی از نماز که می‌توان به زبان فارسی خواند، دعای قنوت نماز است. این مسأله یادگیری را تسهیل می‌نماید.

نکته ۴: همان‌گونه که در درس دوم اشاره شد، بهترین راه حرف زدن با خدا نماز است. در این درس نیز این مطلب از زبان مادر زینب تکرار می‌شود.

درس دوازدهم: پدر مهربان

درس ۱۲

پدر مهربان

هوا گرم و آفتابی بود. امام علی (علیه السلام) سیدی به دست گرفت و از خانه خارج شد. مقداری آرد، گوشت و خرما تهیه کرد و در سبد گذاشت. امام از چند کوچه گذشت و به خانه‌ای رسید. چند کودک به همراه مادرشان در آن خانه زندگی می‌کردند. پدر آن‌ها در جنگ شهید شده بود. کودکان با دیدن مهمان خود خوش حال شدند و به طرف او دویدند. امام، آرد و گوشت را به مادر داد تا برای بچه‌ها غذا بپزد. آن‌گاه به سوی کودکان رفت. آن‌ها را در آغوش گرفت و با دست خود خرمایی در دهانشان گذاشت. سپس با آن‌ها مشغول بازی شد. صدای خنده و شادی، حیاط خانه را پر کرده بود. بچه‌ها از بازی با امام خسته نمی‌شدند. او مانند یک پدر، نسبت به آن‌ها مهربان بود و آن‌ها را خیلی دوست می‌داشت. بچه‌ها هیچ گاه خاطره‌ی آن روز را فراموش نکردند.

بدانیم

امام اول ما مسلمانان، در روز سیزده رجب به دنیا آمد. او پسر عموی پیامبر خدا بود و از کودکی در خانه‌ی پیامبر بزرگ شد. امام علی (علیه السلام) اولین مردی بود که دین اسلام را پذیرفت. او بیش‌تر اوقات همراه و هم‌نشین پیامبر بود و دستورات اسلام را به خوبی از او یاد گرفت. پیامبر خدا حضرت علی را خیلی دوست می‌داشت و می‌فرمود: علی، داناترین مردم است. امام علی با دختر پیامبر ازدواج کرد. خدا به آن‌ها فرزندی مهربان و شجاع هدیه داد. سرانجام، امیر مؤمنان در مسجد هنگام نماز خواندن، به دست یکی از دشمنان دین خدا به شهادت رسید.

توضیحات درس

یکی از مهم‌ترین مقاصد تعلیم و تربیت دینی در دوره ابتدایی، ایجاد علاقه و محبت در بچه‌ها، نسبت به پیشوایان و اولیای دین است تا از این طریق، راه و روش زندگی آن‌ها سرمشق زندگی کودکان قرار گیرد. بدین منظور ذکر شواهدی از زندگی روزمره و سیره عملی پیشوایان بزرگ اسلام، به‌ویژه معصومین علیهم‌السلام و بهره‌گیری از مکارم اخلاق و فضیلت‌ها و خدمات ایشان، به تناسب سن کودکان بسیار مفید است.

با شرح مهربانی‌ها، دلسوزی‌ها و رفتار و اخلاق کریمانه آنان زمینه‌های لازم برای این نتیجه‌گیری فراهم می‌آید که: «معصومین (ع) در زندگی خویش رفتاری شایسته داشته‌اند و با مردم بسیار مهربان بوده‌اند.»

بنابراین هدف اصلی این درس و سایر درس‌های بخش آشنایی با امامان و پیشوایان، عمدتاً ایجاد یک حس عاطفی و نگرش مثبت در بچه‌ها نسبت به پیشوایان بزرگ اسلام است.

این درس حضرت علی(ع)، امام اول ما مسلمانان را معرفی کرده و نمونه‌ای از مهربانی و محبت ایشان را نسبت به کودکان یتیم بیان کرده است.

عنوان این درس را می‌توان نسبت به همه بچه‌ها تعمیم داد. امام علی (علیه السلام) به مصداق روایت پیامبر که فرمود: «أنا و علی ابوا هذه الأمة» من و علی پدران این امت هستیم؛ پدری مهربان و دلسوز برای همه امت هستند. دانش‌آموزان با درک مهربانی امام به کودکان، علاوه بر درسی که از سیره ایشان می‌گیرند، می‌توانند این نکته را درک کنند که می‌توانند با ایشان مانند پدری مهربان انس بگیرند.

این داستان از کتاب بحارالأنوار، ج ۴۱، ص ۵۱ انتخاب و بازنویسی شده است.

اهداف درس

- ۱- آشنایی بیش‌تر با حضرت علی(ع)
  - ۲- ایجاد علاقه و احساس احترام نسبت به شخصیت حضرت علی(ع)
  - ۳- تلاش برای الگوگیری از امام علی(ع)
-

انتظارات

دانش‌آموز طی فرایند آموزش:

- ۱- حضرت علی(ع) را به عنوان امام اول مسلمانان می‌شناسد.
- ۲- حضرت علی(ع) را انسانی مهربان نسبت به دیگران می‌شناسد.
- ۳- علاقه خود را نسبت به حضرت علی(ع) ابراز می‌کند.
- ۴- در مورد رفتار حضرت علی(ع) با کودکان (طبق داستان) با دوستانش گفت‌وگو می‌کند.

مفاهیم کلیدی

امام علی(ع)
مهربانی امام علی(ع)

مراحل تدریس

پیشنهاد برای شروع مناسب تدریس

- با توجه به عنوان درس با بچه‌ها گفت‌وگو کنید که خصوصیات یک پدر مهربان چیست؟
- توجه دانش‌آموزان را به تصاویر کتاب جلب می‌کنیم و از آنان می‌خواهیم هرچه درباره تصاویر به ذهنشان می‌رسد بیان کنند.
- از بچه‌ها بخواهید اگر داستانی از حضرت علی(ع) به یاد دارند برای دوستان خود در کلاس تعریف کنند.

پیشنهاد برای انتخاب روش تدریس مناسب

- می‌توانید بخش «بدانیم» را ابتدا، دانش‌آموزان بخوانند و سپس وارد متن اصلی داستان شوید.

— با توجه به ساختار داستانی متن، می‌توانید داستان را با آب و تاب و به شیوه قصه‌گویی برای بچه‌ها تعریف کنید.

نکته : سعی کنید متن را به گونه‌ای بخوانید یا تعریف کنید که بچه‌ها نسبت به امام علی(ع) و عمل ایشان احساس همدلی و علاقه پیدا کنند.

از آنجا که محتوای این درس بیش‌تر بر جنبه‌های عاطفی استوار است؛ تأکید شما بر مفهوم «مهربانی» باید به گونه‌ای باشد که بچه‌ها از خود تمایل نشان دهند که جای قهرمان اصلی داستان (حضرت علی(ع)) باشند.

فعالیت‌های پایان درس

فکر می‌کنم : هر دانش‌آموز با توجه به توانایی خود، این قسمت را تکمیل و بیان می‌کند. پاسخ‌ها می‌تواند این گونه باشد تا آن‌ها را خوشحال کند؛ تا آن‌ها احساس تنهایی نکنند؛ تا جای خالی پدر را کمتر حس کنند و... .
دوست دارم : در تکمیل این قسمت دانش‌آموز از رفتار علی(ع) الگوگیری می‌کند.
پاسخ‌های احتمالی : پس وسایلی را که سالم هستند و من احتیاجی ندارم به آن‌ها بدهم؛ پس به آن‌ها غذا یا میوه بدهم و... .
گفت‌وگو کنیم : به دانش‌آموزان فرصت دهید تا چنانچه داستانی درباره‌ی علی(ع) شنیده‌اند یا خوانده‌اند برای دوستانشان در کلاس تعریف کنند.
امین و مینا : دانش‌آموزان می‌توانند با توجه به متن «بدانیم» با اطلاعات خود این قسمت را تکمیل کنند.

ارزشیابی

از آنجا که این درس به معرفی شخصیت امیرمؤمنان(ع) اختصاص یافته است و هدف اصلی آن اشاره به مهربانی امام علی(ع) است، بنابراین برای ارزشیابی این درس باید بیش از هر چیز بر احساسات بچه‌ها و تلقی و جهت‌گیری آنان توجه شود.
فعالیت‌های پایان درس ابزار خوبی برای برآورد نکات فوق است. شما با توجه به گفته‌های بچه‌ها می‌توانید نسبت به تلقی و احساس آن‌ها به خوبی آگاهی پیدا کنید.

سطوح عملکرد		نشانهای تحقق	شماره درس	اهداف کلی	عناوین کارنامه
	خیلی خوب	<ul style="list-style-type: none"> – امام اول را با احترام در چند عبارت معرفی می کند. – به نمونه های متنوعی از رفتار امام اول اشاره می کند و برای الگوگیری از ایشان تلاش می نماید. 	۱۲	<ul style="list-style-type: none"> – معرفی امام اول و ادای احترام نسبت به ایشان – بیان نمونه ای از رفتار امام اول و تلاش برای الگوگیری از ایشان 	امامت آشنایی با امام اول (امام علی علیه السلام) و ادای احترام نسبت به ایشان
	خوب	<ul style="list-style-type: none"> – امام اول را با احترام در چند جمله معرفی می کند. – به چند نمونه از رفتار امام اول اشاره می کند و برای الگوگیری از ایشان تلاش می نماید. 			
	قابل قبول	<ul style="list-style-type: none"> – امام اول را با احترام در یک جمله معرفی می کند. – به نمونه ای از رفتار امام اول که در کتاب آمده اشاره می کند و برای الگوگیری از ایشان تلاش می نماید. 			
	نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	<ul style="list-style-type: none"> با کمک آموزگار امام اول را با احترام در یک جمله معرفی می کند. با کمک آموزگار به نمونه ای از رفتار امام اول که در کتاب آمده اشاره می کند و برای الگوگیری از ایشان تلاش می نماید. 			

دانستنی‌های معلم

نکته ۱: در این درس علاوه بر هدف اصلی که شناخت امام علی(ع) و ایجاد عشق و محبت به آن حضرت می‌باشد اهداف ضمنی دیگری نیز وجود دارد که عبارتند از:

- ۱- مهربانی خانواده پیامبر که در درس ۹ نیز به آن اشاره شد و هدف از تأکید بر این مهربانی به تفصیل بیان گردید.
  - ۲- نهادینه کردن فرهنگ توجه به نیازمندان و یتیمان با الگو گرفتن از حضرت علی(ع) و نیز توجه به خانواده شهیدان.
  - ۳- نشان دادن علاقه و محبت امام علی(ع) به کودکان و ایجاد خاطره‌ای خوش از آن حضرت در ذهن کودکان. این ذهنیت با جملاتی همچون «بازی با کودکان»، «خرما گذاشتن در دهان کودکان»، «پر شدن خانه از صدای خنده و شادی» و... ایجاد شده است.
- نکته ۲: همان‌طور که در گذشته اشاره شد، در برخی از درس‌های کتاب (شش درس) نام مسجد تکرار شده است تا این مکان به جایگاهی مقدس در ذهن دانش‌آموز تبدیل شود. در این درس نیز با اشاره به شهادت حضرت علی(ع) در مسجد و در حال عبادت به اهمیت این مکان تأکید شده است.

- نکته ۳: مطالب ذکر شده در بخش «بدانیم» دانش‌آموز را در فهم بیش‌تر شخصیت ویژه حضرت علی یاری نموده و باعث می‌شود که به صورت غیر مستقیم آن حضرت را لایق‌ترین و شایسته‌ترین فرد بعد از پیامبر بداند. حک شدن این مطلب در ضمیر دانش‌آموز، او را برای مباحث سال‌های آینده در خصوص شایستگی آن حضرت برای جانشینی پیامبر آماده می‌سازد.
- عباراتی همچون: «بزرگ شدن در خانه پیامبر»، «اولین مردی که مسلمان شد»، «همراهی با پیامبر در بیش‌تر زمان‌ها»، «علاقه پیامبر به حضرت علی(ع)» و معرفی او به عنوان «داناترین مردم»، دلیلی بر این مدعاست.
- نکته ۴: شعری مناسب برای خواندن در کلاس

نیمه شب‌ها توی کوچه	می‌رود آرام و تنها
می‌برد مردی به دوشش	کیسه‌ای از نان و خرما
با محبت نان و حلوا	می‌دهد مردی خدایی
تا نمیرد توی کوفه	کودکی از بی‌غذایی
می‌برد او غصه‌ها را	می‌دهد او مهربانی
با یتیمان هم‌غذا شد	مرد پاک و آسمانی
با تبسم می‌دهد او	دسته دسته نان گندم
یا علی هستی همیشه	توی دل‌ها، پیش مردم
	مهدی وحیدی صدر

درس سیزدهم: بهترین دوست

درس ۱۳

بهترین دوست

مرد مسافر خسته و عصبانی به نظر می‌رسید. در شهر مدینه کسی را نمی‌شناخت.
صدای پای اسبی به گوشش رسید.
مرد سواره به او سلام کرد.

مرد مسافر پرسید: کیستی؟

گفت: من حسن فرزند علی هستم.
با شنیدن این نام، مرد خشمگین شد
و با امام به تندی سخن گفت.
او از شهر شام آمده بود. شهری
که معاویه در آن حکومت می‌کرد.
معاویه دشمن امام حسن (علیه‌السلام)
بود.
امام از اسب پیاده شد، حرف‌های او

را شنید و با مهربانی گفت: مثل این که در شهر ما کسی را نمی‌شناسی.
اگر دوست داشته باشی می‌توانی به خانه‌ی ما بیایی و استراحت کنی.
ما از تو پذیرایی می‌کنیم و تا هر وقت بخواهی می‌توانی در خانه‌ی ما بمانی.
مرد نمی‌دانست چه جوابی بدهد.
نمی‌توانست باور کند! آیا واقعاً او امام حسن بود؟
سرش را به زیر انداخت و گفت:
من چیزهای دیگری در مورد شما شنیده بودم و حرف‌های بدی به شما زدم.
لطفاً مرا ببخشید.
من پیش از این دشمن شما بودم. اما از امروز، شما بهترین دوست من هستید!

بدانیم

در روز پانزدهم رمضان، اولین فرزند امام علی و حضرت زهرا به دنیا آمد؛ او را حسن نامیدند.
پیامبر خدا او را دوست داشت و می‌فرمود: «اخلاق و رفتار حسن، شبیه اخلاق و رفتار من است»،
امام حسن مجتبی (علیه‌السلام) بسیار مهربان و خوش اخلاق بود و به نیازمندان کمک می‌کرد.
کودکان مدینه خیلی او را دوست داشتند.
دومین امام ما با زورگویان مبارزه کرد و سرانجام به دست آن‌ها به شهادت رسید.

توضیحات درس

این درس، بیانگر نمونه‌ای از رفتار کریمانه و مهربانی و ادب امام حسن (ع)، نسبت به مردم به ویژه نیازمندان است. منبع این داستان، «کتاب بحار الأنوار، ج ۴۳، ص ۳۴۵» می‌باشد.

اهداف درس

- ۱- آشنایی با امام حسن (ع) به عنوان امام دوم مسلمانان
- ۲- تقویت احساس علاقه و محبت نسبت به امام حسن (ع)
- ۳- تلاش برای الگوگیری از رفتار امام حسن (ع)

انتظارات

دانش آموز طی فرایند آموزش:

- ۱- حضرت امام حسن (ع) را به عنوان امام دوم می‌شناسد و نام می‌برد.

- ۲- امام حسن(ع) را انسانی مهربان و خوش اخلاق نسبت به دیگران می‌شناسد.
- ۳- علاقه خود را نسبت به حضرت ابراز می‌کند.
- ۴- در مورد رفتار امام حسن(ع) (در این درس) با دوستانش گفت‌وگو می‌کند.

مفاهیم کلیدی

امام حسن(ع)

مهربانی

کمک به نیازمندان

مراحل تدریس

پیشنهاد برای شروع مناسب تدریس

- با توجه به عنوان درس با بچه‌ها گفت‌وگو کنید. بهترین دوست چه کسی می‌تواند باشد؟
- با توجه به ساختار داستانی درس، بهترین شیوه برای شروع ایجاد اشتیاق نسبت به شنیدن داستان است.
- پیشنهادهایی برای انتخاب روش تدریس مناسب
- می‌توانید از شیوه قصه‌گویی و یا شیوه کارگروهی برای قضاوت درباره رفتار شخصیت‌های داستان بهره بگیرید.
- می‌توانید بخش «بدانیم» را جهت آشنایی بیش‌تر بچه‌ها با امام حسن(ع) قبل از متن درس بخوانید (یا دانش‌آموزان بخوانند).

فعالیت‌های پایان درس

فکر می‌کنم: می‌توانید قبل از پرداختن به این بخش از دانش‌آموزان بخواهید در قالب یک نمایش رفتارهای مختلفی که هرکسی در برخورد با دیگران در پیش می‌گیرد را اجرا کنند و بعد فعالیت را انجام دهند.

گفت‌وگو کنیم: به دانش‌آموزان فرصت دهید در قالب یک کار گروهی ابتدا با هم گفت‌وگو کنند سپس به یک نظر واحد برسند و هر گروه این قسمت را تکمیل و برای سایر دوستان هم‌کلاسی‌اش بخواند. پاسخ‌های احتمالی دانش‌آموزان به این فعالیت می‌تواند چنین باشد: در برابر حرف‌ها و کارهای بد دوستان زود ناراحت و عصبانی نشویم، رفتار بد دوستانمان را تلافی نکنیم، در برخورد با دیگران مهربان و خوش اخلاق باشیم، در مورد دیگران زود داوری و قضاوت نکنیم، وقتی با کسی بد صحبت کردیم، از او زود عذرخواهی کنیم و ...

امین و مینا: با توجه به متن بخش «بدانیم» دانش‌آموزان این فعالیت را انجام می‌دهند.

پاسخ‌ها چنین است: نام پدر: امام علی(ع)، نام مادر: حضرت زهرا(س)، دومین امام، نام دشمنش: معاویه.

ارزشیابی

برای ارزشیابی این درس نیز باید بیش از هر چیز بر احساسات بچه‌ها و تلقی و جهت‌گیری آنان توجه شود.

سطوح عملکرد	نشانه‌های تحقق	شماره درس	اهداف کلی	عناوین کارنامه
<p>– امام دوم را با احترام در چند عبارت معرفی می‌کند.</p> <p>– به نمونه‌های متنوعی از رفتار امام دوم اشاره می‌کند و برای الگوگیری از ایشان تلاش می‌نماید.</p>	خیلی خوب	۱۳	<p>– آشنایی با امام دوم (امام حسن علیه‌السلام) و ادای احترام نسبت به ایشان</p>	امامت
<p>– امام دوم را با احترام در چند جمله معرفی می‌کند.</p> <p>– به چند نمونه‌ای از رفتار امام دوم اشاره می‌کند و برای الگوگیری از ایشان تلاش می‌نماید.</p>	خوب			
<p>– امام دوم را با احترام در یک جمله معرفی می‌کند.</p> <p>– به نمونه‌ای از رفتار امام دوم که در کتاب آمده اشاره می‌کند و برای الگوگیری از ایشان تلاش می‌نماید.</p>	قابل قبول			
<p>– با کمک آموزگار امام دوم را با احترام در یک جمله معرفی می‌کند.</p> <p>– با کمک آموزگار به نمونه‌ای از رفتار امام دوم که در کتاب آمده اشاره می‌کند و برای الگوگیری از ایشان تلاش می‌نماید.</p>	نیازمند آموزش و تلاش بیشتر			

دانستنی‌های معلم

نکته ۱: در این درس علاوه بر هدف اصلی که آشنایی با شخصیت امام حسن (ع) می‌باشد، اهداف ضمنی ذیل نیز مدنظر است.

۱- مهربانی خاندان پیامبر و دلسوزی آنان در مورد همه انسان‌ها، از دوست گرفته تا دشمن. علت تأکید بر این مهربانی و دلسوزی در بخش «دانستنی‌های معلم» درس ۹ بیان شد.

۲- رابطه خوب و محبت‌آمیز امام با کودکان با هدف ایجاد علاقه در دانش‌آموز نسبت به آن حضرت. این مطلب در بخش «بدانیم» درس ذکر شده است.

نکته ۲: صبر و بردباری در مقابل رفتار زشت و غلط دیگران و پاسخ مؤدبانه به اهانت و دشنام دیگران یکی از رفتارهای نیک و پسندیده‌ای است که انتظار می‌رود دانش‌آموز در این درس با الگو گرفتن از امام به آن پای بند شود.

نکته ۳: توجه به نیازمندان و نیز «مبارزه با ظالمان و زورگویان» یکی دیگر از آموزه‌های قابل استفاده در این درس است که در بخش «بدانیم» به آن توجه شده است.

نکته ۴: بیان آدابی همچون سلام کردن امام به مرد رهگذر، پیاده شدن از اسب برای صحبت با مرد مسافر (که مصداق امروزی آن می‌تواند پیاده شدن از دوجرخه یا ماشین برای صحبت با افراد پیاده و یا بلند شدن از روی صندلی برای صحبت با فرد ایستاده باشد) از نکاتی است که قابل آموزش است.

نکته ۵: آموزش این مطلب که ما با رفتار خوب با دشمنان خود، می‌توانیم هم آنان را متوجه اشتباه خود کنیم و هم آن‌ها را به بهترین دوستان خود تبدیل سازیم. «من پیش از این دشمن شما بودم؛ اما از امروز شما بهترین دوست من هستید!».

نکته ۶: داستانی دیگر از امام حسن علیه السلام، منبع داستان: «بحارالأنوار، ج ۴۳، ص ۳۵۲». روزی امام حسن علیه السلام در باغی مشغول غذا خوردن بود، سگی در مقابلش ایستاد و به او نگاه کرد. امام لقمه‌ای در دهان خودش می‌گذاشت و لقمه دیگری را جلوی سگ می‌انداخت. سگ آن را می‌خورد و برای تشکر دمش را تکان می‌داد و صدا می‌کرد و دوباره به آن حضرت نگاه می‌کرد و امام دوباره لقمه‌ای جلوی سگ می‌انداخت.

مردی از آنجا می‌گذشت. جلو آمد و گفت: «اجازه بدهید این سگ را بزنم و از شما دور کنم تا به راحتی غذا بخورد». امام فرمود: «نه این کار را نکن، این حیوان را خدا آفریده است. خدا او را دوست دارد. من از خدا خجالت می‌کشم که غذا و نعمت او را بخورم و به این حیوان که آفریده خداست چیزی ندهم».

درس چهاردهم: دعای باران

امام حسین (علیه السلام) دستان خود را به سوی آسمان بلند کرد و گفت:
خداایا! همه چیز را تو به ما بخشیده‌ای. از تو به خاطر نعمت‌هایت تشکر
می‌کنیم.
خداایا بندگان تو و زمین‌های تشنه منتظر باران هستند. بارانت را برای ما
بفرست...
هنوز دعای امام تمام نشده بود که صدای رعد و برق در آسمان شهر پیچید.
قطرات درشت باران صورت کودکان را نوازش داد.
آن روز مردم شهر کوفه از باران سیراب شدند. بارانی که هدیه‌ی خدا به امام
حسین (علیه السلام) بود!

چند ماهی است باران نیامده است. مردم شهر کوفه دور هم جمع شده‌اند.
یکی گفت: بیاید از بهترین بنده‌های خدا بخواهیم دعا کنند تا باران بیارد.
آن‌ها به سوی خانه‌ی امام علی (علیه السلام) رفتند.
ای امیر مؤمنان! برای آمدن باران دعا کن!
امام نگاهی به جمعیت انداخت و به امام حسین (علیه السلام) گفت:
برای این مردم تشنه دعا کن!

توضیحات درس

بچه‌ها با امام حسین (ع) به خوبی آشنا هستند. اغلب آن‌ها در برنامه‌های عزاداری محرم شرکت می‌کنند. شخصیت امام حسین (ع) در میان بچه‌ها بیش‌تر به عنوان دلاوری شجاع، انقلابی قهرمان و شهید جاوید مطرح است. خوب است به این تصاویر زیبا، سیمای درخشان انسانی محبوب و دوست داشتنی که در کودکی و بزرگسالی مورد توجه حضرت رسول و امیر مؤمنان بوده است نیز اضافه شود.

متن این درس درخواست باران از خدا توسط امام حسین (ع) است که مورد اجابت خدا واقع شده و باران می‌بارد. این داستان، در کتاب بحارالأنوار، ج ۴۴، ص ۱۸۷ ذکر شده است.

اهداف درس

- ۱- آشنایی بیش‌تر با امام حسین (ع)
- ۲- تقویت احساس علاقه و احترام نسبت به حضرت سیدالشهداء
- ۳- تلاش برای الگوگیری از امام حسین (ع)

انتظارات

دانش آموز، طی فرایند آموزش :

- ۱- امام حسین(ع) را به عنوان امام سوم می شناسد.
- ۲- امام حسین(ع) را به عنوان انسانی که خداوند او را دوست دارد و دعایش را اجابت می کند می شناسد.
- ۳- علاقه و احساس احترام خود را نسبت به حضرت امام حسین(ع) ابراز می کند.

مفاهیم کلیدی

امام حسین(ع)

دعای باران

مراحل تدریس

پیشنهاد برای شروع مناسب تدریس

- مناسب است این درس را در ایام محرم تدریس کنید.
- از دانسته های قبلی دانش آموزان استفاده کنید، از آن ها بخواهید هر داستانی را که درباره امام حسین(ع) شنیده اند یا خوانده اند برای دوستانشان در کلاس تعریف کنند.
- توجه بچه ها را به تصویر و گفت و گو درباره آن جلب کنید.
- متن درس را با حس و حالی که علاقه بیش تر نسبت به امام حسین(ع) در بچه ها ایجاد کند، بخوانید.
- می توانید از قبل پرچم مشکی و... توسط بچه ها فراهم کرده و کلاس را به مناسبت ایام محرم آماده نمایید.

فعالیت های پایان درس

فکر می کنم : جمله مربوط به این قسمت را به بحث کلاسی بگذارید تا دانش آموزان نظرات خود را درباره آن بیان کنند. این جمله، جمع بندی درس در حیطه اهداف شناختی است. صحبت پیرامون این جمله با توجه به داستان درس، می تواند روند رسیدن به هدف را سرعت بخشد.

امین و مینا : با توجه به مطالب «بدانیم» دانش آموزان این فعالیت را انجام می دهند.

گفت و گو کنیم : به دانش آموزان فرصت دهید که برای تصویر داستانی بسازند و برای دوستان خود بیان کنند. چنانچه فرصت دارید رنگ آمیزی تصویر را در کلاس انجام بدهید.

سطوح عملکرد		نشانه‌های تحقق	شماره درس	اهداف کلی	عناوین کارنامه
	خیلی خوب	<ul style="list-style-type: none"> امام سوم را با احترام در چند عبارت معرفی می‌کند. به داستانی از زندگی امام سوم اشاره می‌کند و برای الگوگیری از ایشان تلاش می‌نماید. 			
	خوب	<ul style="list-style-type: none"> امام سوم را با احترام در چند جمله معرفی می‌کند. به داستانی از زندگی امام سوم اشاره می‌کند و برای الگوگیری از ایشان تلاش می‌نماید. 		<ul style="list-style-type: none"> آشنایی با امام سوم (امام حسین علیه السلام) و ادای احترام نسبت به ایشان 	امامت
	قابل قبول	<ul style="list-style-type: none"> امام سوم را با احترام در یک جمله معرفی می‌کند. به داستانی از زندگی امام سوم که در کتاب آمده اشاره می‌کند و برای الگوگیری از ایشان تلاش می‌نماید. 	۱۴	<ul style="list-style-type: none"> احترام نسبت به امام حسین (امام سوم) و ادای احترام نسبت به ایشان 	
	نیازمند آموزش و تلاش بیشتر	<ul style="list-style-type: none"> با کمک آموزگار امام سوم را با احترام در یک جمله معرفی می‌کند. با کمک آموزگار به داستانی از زندگی امام سوم که در کتاب آمده اشاره می‌کند و برای الگوگیری از ایشان تلاش می‌نماید. 			

دانستنی‌های معلم

نکته ۱: در این درس امام حسین(ع) به عنوان یکی از بهترین بندگان خدا معرفی شده است. بنده‌ای که خداوند بسیار او را دوست دارد و به خاطر او بعد از چند ماه، باران را بر سر مردم کوفه نازل می‌کند. همان‌طور که در گذشته نیز گفته شد، هدف از این درس‌ها آشنایی مخاطب با اهل بیت پیامبر و پی بردن به شخصیت مهربان و رثوف آنان و بیان جایگاه والای ایشان در نزد خداست.

نکته ۲: در این درس بار دیگر مفهوم تولی با زبان ساده بیان می‌گردد و اهمیت آن مورد تأکید قرار می‌گیرد. این اهمیت در جمله پیامبر در بخش «بدانیم» تجلی می‌یابد: «هرکس حسین را دوست داشته باشد، خدا او را دوست دارد.»

نکته ۳: یکی دیگر از مفاهیمی که به زبان ساده و در عین حال غیر مستقیم به آن توجه داده شده است، مفهوم «توسل» است. این معنا در سخن یکی از اهل کوفه که از مردم خواست تا به سراغ بهترین بنده‌های خدا بروند تا دعایشان مستجاب شود، ظاهر شده است. با توجه به همین عبارت می‌توان به دانش‌آموزان آموخت که ما شیعیان برای اجابت خواسته‌های خود از امامان و معصومین تقاضای یاری و دعا می‌کنیم، تا آنان از خدا بخواهند تا گرفتاری‌های ما را برطرف کند. زیرا ایشان بهترین بنده‌های خداوند و خدا دعای آن‌ها را زود قبول می‌کند.

نکته ۴: در این درس به آداب دعا هم اشاره شده است که بلند کردن دست‌ها به سوی آسمان در هنگام دعا و تشکر از نعمت‌های خداوند قبل از دعا از جمله آن‌هاست.

درس پانزدهم: بچه‌ها سلام

چشم پیامبر که به کودکان افتاد، گفت: بچه‌ها سلام! بچه‌ها دور پیامبر را گرفتند و یکی یکی گفتند: سلام! سلام! پیامبر با مهربانی دست کودکان را می‌گرفت و آن‌ها را نوازش می‌کرد. رسول خدا بچه‌ها را خیلی دوست داشت. او همیشه به یاران خود می‌گفت: تا زنده هستم سلام کردن به کودکان را ترک نمی‌کنم! مسلمانان از این که پیامبری چنین مهربان داشتند، خیلی خوش حال بودند.

بدانیم

معمولاً کوچک‌ترها به بزرگ‌ترها سلام می‌کنند و با این کار به آن‌ها احترام می‌گذارند. اما پیامبر مهربان ما همیشه زودتر به دیگران سلام می‌کرد؛ حتی به کودکان!

دین اسلام به ما سفارش می‌کند وقتی همدیگر را می‌بینیم، اول سلام کنیم و بعد حرف بزنیم.

امام حسین (علیه السلام) می‌گوید:

«سلام کردن هفتاد پاداش دارد. شمت و نه پاداش برای کسی که سلام می‌کند و یک پاداش برای کسی که جواب سلام را می‌دهد، خداوند در قرآن به پیامبر می‌فرماید: «وقتی مؤمنان پیش تو می‌آیند، فَقُلْ سَلَامٌ عَلَیْكُمْ بگو: سلام بر شما» (سوره انعام، آیه ۵۴)

بچه‌ها سلام!

کودکان مدینه به بازی و شادی مشغول بودند. بوی عطر پیامبر در کوچه پیچید. رسول خدا به همراه یاران خود به مسجد می‌رفت.

توضیحات درس

این درس مربوط به سلام کردن، به عنوان یکی از آداب اسلامی است. سلام، آغاز همه چیز است با دوستی و محبت و احترام متقابل نسبت به مخلوقات خدا.

در مورد سلام کردن، نکات زیادی وجود دارد که مرور آن‌ها بی‌فایده نیست. از جمله آن‌ها که:

- هم کوچک‌ترها اول به بزرگ‌ترها سلام می‌کنند و هم بزرگ‌ترها سعی می‌کنند در سلام کردن به کوچک‌ترها پیش قدم باشند. (همان گونه که در متن درس آمده پیامبر اکرم (ص) در سلام کردن به کوچک‌ترها پیش قدم بوده‌اند.)
- بزرگ‌ترها به کوچک‌ترها سلام می‌کنند تا آن‌ها یاد بگیرند.
- سلام کردن به تنهایی کافی نیست و باید دوستی و صمیمیت هم همراه آن باشد.
- سلام، مقدمه آشنایی‌ها است تا هیچ‌کس با دیگران غریبه نباشد و احساس غریبی نکند و ...

در این درس می‌توان به این نکته اشاره نمود که به خاطر داشتن چنین پیامبر دوست داشتنی و مهربان باید خدا را شاکر باشیم و قدر پیامبر خود را بدانیم و به این که مسلمانیم و چنین پیامبری داریم افتخار کنیم. این مفهوم در خط پایانی درس این گونه آمده است: مسلمانان از این که پیامبری چنین مهربان داشتند، خیلی خوشحال بودند. در انتها نیز، محتوای درس در قالب یک حدیث و یک پیام قرآنی جمع بندی می‌شود.

اهداف درس

- ۱- آشنایی با «سلام» به عنوان یکی از آداب اسلامی
- ۲- تمایل به سلام کردن در برخورد با دیگران
- ۳- رعایت ادب سلام کردن در برخورد با دیگران
- ۴- الگوگیری از رفتار پسندیده حضرت محمد(ص) در پیش قدم بودن در سلام

انتظارات

دانش آموز طی فرایند آموزش:

- ۱- سلام و احوال پرسی را به عنوان یکی از آداب اسلامی می شناسد.
- ۲- این ادب اسلامی را به هنگام برخورد با سایرین رعایت می کند.
- ۳- به سلام کردن به دیگران علاقه و تمایل نشان می دهد.
- ۴- با الگوگیری از سیره پیامبر اکرم(ص) پیش دستی در سلام کردن را ارزشمند می داند.
- ۵- شیوه های مختلف سلام کردن را نام می برد.

مفاهیم کلیدی

سلام

پیامبر مهربان

مراحل تدریس

پیشنهاد برای شروع مناسب تدریس: آنچه در این درس باید مورد توجه قرار گیرد توسعه مفاهیم و تعمیم آن ها و عادت دادن بچه ها به سلام کردن از طریق تکرار آن در موقعیت های مختلف در طول سال تحصیلی است. بنابراین باید با تکیه بر اطلاعات بیش تر بچه ها، به آن ها کمک کنید تا به اطلاعات خود در این زمینه غنا و توسعه بیشتری بخشند. همچنین باید از طریق فراهم کردن زمینه های مناسب، آن ها را به رعایت این ادب در محیط مدرسه و خانه تشویق کرده و الگوهای عملی مناسبی به آن ها ارائه دهید.

- می توانید با عنوان درس آغاز کنید و وارد بحث و گفت و گو با بچه ها شوید.
- می توانید درس را با شعر زیر آغاز کنید تا ایجاد انگیزه ای مناسب برای شروع درس باشد.

سلام به دشت باصفا	سلام سلام به شایرک
سلام به باغ مدرسه	به بچه های بانمک
سلام به یاس خسته ای	که تکیه داده روی در
سلام به قاصدک که او	رسیده تازه از سفر
سلام من به چشمه و	صدای پای زندگی
سلام من به خنده و	ترانه های زندگی
سلام من به لک لک و	به جوجه های لانه اش

سلام من به شاپرک	به گل که بوده خانه‌اش
سلام من به چشمک	ستاره‌های آسمان
سلام من به مادر و	خدای خوب و مهربان

مهدی وحیدی صدر

— می‌توانید از متن با چند دانش‌آموز نمایشنامه‌ای را کار کنید که دربارهٔ سلام کردن باشد و روز تدریس بخواهید که در کلاس اجرا کنند.

— متن درس را بخوانید (یا بچه‌ها بخوانند).

— سعی کنید تداعی‌های خوشایند و خاطره‌انگیز برای سلام کردن در شرایط مختلف ایجاد نمایید.

— با پرسش دربارهٔ فواید سلام کردن درس را شروع کنید.

فعالیت‌های پایان درس

فکر می‌کنم : پس از خواندن جملهٔ مربوط به این بخش از دانش‌آموزان بپرسید چرا سلام کردن کار خوب و زیبایی است؟ (سلام مقدمه دوستی، سرآغاز سخن، موجب مهر و محبت، دارای پاداش فراوان و... است.)

دوست دارم : دانش‌آموز با الگوگیری از رفتار پیامبر اکرم (ص) جمله را تکمیل و بیان می‌کند. (به او اول سلام می‌کنم؛ با او مهربانی می‌کنم و...) .

گفت و گو کنیم : این قسمت را به بحث و گفت‌وگوی گروهی بگذارید تا هریک از بچه‌ها نظر خود را برای دیگران بیان کند. پاسخ‌های احتمالی دانش‌آموزان به این فعالیت می‌تواند چنین باشد : خدا به ما پاداش می‌دهد؛ خدا ما را خیلی دوست دارد؛ با این کار به هم احترام می‌گذاریم و... .

امین و مینا : جمله‌ها را به طور انفرادی تکمیل کنند.

سطوح عملکرد		نشانه‌های تحقق	شماره درس	اهداف کلی	عناوین کارنامه
خیلی خوب	<ul style="list-style-type: none"> آداب اسلامی سلام کردن را بیان می‌کند و همواره برای رعایت آن‌ها تلاش می‌نماید. نمونه‌ای از مهربانی پیامبر اسلام(ص) را نسبت به کودکان بیان می‌کند. پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم درباره آن توضیح می‌دهد. 	<ul style="list-style-type: none"> آشنایی با آداب سلام کردن آشنایی با رفتار پیامبر اسلام(ص) نسبت به کودکان آشنایی با پیام قرآنی 	۱۵	<ul style="list-style-type: none"> آشنایی با آداب سلام کردن آشنایی با مهربانی پیامبر اسلام(ص) نسبت به کودکان آشنایی با پیام‌های قرآنی 	آداب و اخلاق اسلامی، پیامبری، قرآن کریم
	<ul style="list-style-type: none"> آداب اسلامی سلام کردن را بیان می‌کند و در بیش‌تر اوقات برای رعایت آن‌ها تلاش می‌نماید. نمونه‌ای از مهربانی پیامبر اسلام(ص) را نسبت به کودکان بیان می‌کند. پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند. 				
	<ul style="list-style-type: none"> آداب اسلامی سلام کردن را بیان می‌کند و در برخی اوقات برای رعایت آن‌ها تلاش می‌نماید. نمونه‌ای از مهربانی پیامبر اسلام(ص) را نسبت به کودکان بیان می‌کند. پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند. 				
	<ul style="list-style-type: none"> آداب اسلامی سلام کردن را بیان می‌کند و در برخی اوقات برای رعایت آن‌ها تلاش می‌نماید. نمونه‌ای از مهربانی پیامبر اسلام(ص) را نسبت به کودکان بیان می‌کند. مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند. 				
نیازمند آموزش و تلاش بیشتر		<ul style="list-style-type: none"> با یاری آموزگار آداب اسلامی سلام کردن را بیان می‌کند و در برخی اوقات برای رعایت آن‌ها تلاش می‌نماید. با کمک آموزگار نمونه‌ای از مهربانی پیامبر اسلام(ص) را نسبت به کودکان بیان می‌کند. با راهنمایی آموزگار مفهوم پیام قرآنی را بیان می‌کند. 			

دانستنی‌های معلم

- نکته ۱ :** در این درس ادب سلام کردن در قالب داستانی از پیامبر آمده است. یعنی هم به آموزش سلام پرداخته شده و هم بُعد دیگری از شخصیت پیامبر و اخلاق نیکوی ایشان به نمایش گذاشته شده است.
- نکته ۲ :** «مهربانی پیامبر با کودکان» بار دیگر در این درس مورد توجه واقع شده است تا بر میل و رغبت قلبی دانش‌آموز به پیامبر افزوده شود و با ایجاد این احساس قلبی و عاطفی، به سمت الگوگیری از ایشان سوق داده شود.
- نکته ۳ :** توجه به آراستگی و نظافت با توجه به سیره پیامبر بار دیگر مورد اشاره واقع شده است. این که پیامبر آن قدر معطر و خوشبو بودند که با عبور از هر مکان بوی عطر ایشان در همه جا می‌پیچید. البته بنابر تعالیم پیامبر، زنان و دختران نباید به گونه‌ای عطر زنند که بوی عطرشان به مشام نامحرم‌ان برسد.
- نکته ۴ :** در این درس بار دیگر نام مسجد آورده شده است تا این مکان به عنوان مکانی مقدس که محل حضور بندگان خوب خدا همچون پیامبر بوده است، شناخته شود و گرایش مخاطب را به این مکان افزایش دهد.
- نکته ۵ :** در ابتدای متن درس این گونه آمده که پیامبر به همراه یاران خود به مسجد می‌رفت. از این عبارت این مطلب قابل استفاده است که بچه‌ها بهتر است در هنگام حضور در مسجد یا نمازخانه مدرسه، دوستان خود را نیز با خود همراه کنند و آنان را به آمدن به این اماکن تشویق کنند. همانگونه که پیامبر با یاران و دوستان خود به مسجد می‌رفت و نه تنهایی.

درس شانزدهم: طبیعت زیبا

پدر کیسه‌ای برداشت و در کنار دیگران مشغول شد.
 علی هم به کمک پدر شتافت.
 کم کم افراد زیادی بلند شدند و دشت مثل آویش شد. تمیز و قشنگ!
 پدر گفت: طبیعت نعمت خداست. ما نباید آن را کثیف کنیم. پاکیزگی از نشانه‌های دین ماست.
 ما باید همیشه و همه جا تمیز و پاکیزه باشیم.
 خدای مهربان برای نظافت ما، آبی پاکیزه از آسمان فرستاده است.
 وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا
و ما از آسمان، آبی پاکیزه فرستادیم.
 (سوره ی فرقان، آیه ی ۴۸)

طبیعت زیبا

ایام عید بود.
 دشت پر از خانواده‌هایی بود که هر کدام در گوشه‌ای روی سبزه‌ها نشسته بودند.
 کودکان شاد و خندان به دنبال هم می‌دویدند.
 کمی دورتر چند نفر چیزهایی را از روی زمین برمی‌داشتند.
 علی با کنجکاو از پدرش پرسید: آن‌ها چه می‌کنند؟
 پدر گفت: آن‌ها زباله‌هایی را که مردم روی زمین ریخته‌اند، جمع می‌کنند.
 علی خیلی ناراحت شد و با خودش گفت: ای کاش در این طبیعت زیبا این همه زباله ریخته نمی‌شد.

توضیحات درس

ماجرای درس مربوط به یکی از مواردی است که در زندگی کودکان نمونه‌های فراوانی دارد: موضوع نظافت، محیط زیست و اهمیت آن.

خانواده‌های زیادی برای تفریح به دشت آمده بودند که چند نفر مشغول جمع‌آوری زباله‌ها بودند. همین امر موجب گفت‌وگوی پدر و پسری به نام علی می‌شود. این درس اهمیت نظافت و پاکیزگی در ارتباط با طبیعت را مطرح می‌نماید. فطرت پاک دانش‌آموزان زیبایی و پاکیزگی را دوست دارد و معلم می‌تواند بحث را به نظافت سایر محیط‌ها مانند محیط مدرسه و خانه و نیز نظافت شخصی دانش‌آموزان بکشانند. عبارات پایانی درس، محتوای درس را از زبان دین جمع‌بندی می‌کنند.

اهداف درس

- ۱- درک اهمیت نظافت و پاکیزگی و آگاهی از نیاز خود به پاکیزگی (توجه به حیطه خودشناسی)
- ۲- آشنایی با آداب نظافت و پاکیزگی به عنوان یکی از مظاهر اخلاق و رفتار اسلامی
- ۳- تمایل به رعایت پاکیزگی و نظافت در مکان‌ها و شرایط مختلف
- ۴- تلاش به رعایت پاکیزگی و نظافت در مکان‌ها و شرایط مختلف
- ۵- آشنایی با پیام قرآنی درباره یکی از نعمت‌های خدا که موجب پاکیزگی است.

انتظارات

دانش آموز طی فرایند آموزش :

- ۱- رعایت نظافت و پاکیزگی محیط و خودش را از نشانه رفتار یک فرد خوب و مسلمان می‌داند.
- ۲- اهمیت و نتایج رعایت نظافت و پاکیزگی محیط را برای دیگران بیان می‌کند.
- ۳- نسبت به رعایت نظافت و حقوق دیگران در این زمینه تلاش می‌کند.
- ۴- درباره داستان درس قضاوت و اظهار نظر می‌کند.
- ۵- مصادیق و نمونه‌هایی از رعایت پاکیزگی محیط و نظافت را در زندگی روزمره خود، تشخیص می‌دهد و بیان می‌کند (خودشناسی).
- ۶- نظافت شخصی و نیز محیط پیرامون را رعایت می‌کند.
- ۷- نسبت به حفظ طبیعت به عنوان یکی از نعمت‌های خدا احساس مسئولیت و تلاش می‌کند.

مفاهیم کلیدی

پاکیزگی

طبیعت زیبا

نعمت

مراحل تدریس

پیشنهادهایی برای شروع مناسب تدریس

- توجه به عنوان درس و بحث پیرامون عنوان درس که چگونه می‌توانیم طبیعت زیبا داشته باشیم.
  - نقل چند خبر از عواقب ناشی از بی‌توجهی انسان‌ها به طبیعت مقدمه خوبی است.
  - نشان دادن پوستر یا عکس‌هایی که انسان‌ها به طبیعت توجه نکرده‌اند و طبیعت را تخریب کرده‌اند.
  - از خطرات و مشکلات ناشی از عدم توجه به طبیعت صحبت کنید.
  - نشان دادن فیلم مناسب از طبیعتی که قبلاً سالم و زیبا بوده و بعد تخریب شده است.
- پیشنهاد برای انتخاب روش تدریس مناسب
- خوب است برای تدریس این درس بچه‌ها را به دامن طبیعت ببرید که هم لذت در طبیعت بودن را بچشند و هم انگیزه حفاظت از طبیعت در بچه‌ها زیاد شود.
  - توجه بچه‌ها را به آفریده‌های خدا که در طبیعت است جلب کنید.
  - تشویق بچه‌ها به تشکیل گروه‌هایی برای حفظ بهداشت و نظافت کلاس و مدرسه.

فعالیت‌های پایان درس

- فکر می‌کنم : خدا دوست دارد ما انسان‌ها تمیز و پاکیزه باشیم. با اضافه کردن عبارت «پس باید» در پایان جمله، بچه‌ها ممکن است این پاسخ را بدهند.
- پس باید در نظافت خودمان کوشا باشیم.

– پس باید نظافت محیط پیرامون خود را رعایت کنیم و . . . .

گفت و گو کنیم : از بچه‌ها بخواهید در کار گروهی نحوهٔ نظافت محیط کلاس و مدرسه را پیشنهاد دهند و اجرا کنند. ممکن است پیشنهاد دهند کنار هر نیمکت یک کیسهٔ کوچک برای ریختن تراشه‌های مداد و یا . . . قرار دهیم. یا هر چند وقت یک‌بار در نظافت کلاس و مدرسه فعالیت‌هایی را انجام دهیم و . . . .
امین و مینا : توسط هر دانش‌آموز تکمیل شود.

بگرد و پیدا کن : نام هر گل را بنویسند (آفتاب‌گردان، نرگس، لاله و رُز)، اگر توضیحاتی در مورد هر گل می‌دانند بیان کنند؛ به طور مثال : از آن‌ها بپرسید گل لاله شما را به یاد چه چیزی می‌اندازد؟ شهیدان، به یاد پیامبر و . . . .
 از آن‌ها بپرسید گل محمدی شما را به یاد چه چیزی می‌اندازد؟

ارزشیابی

در این درس به نظافت به عنوان یک مسئولیت اسلامی و انسانی و تلاش برای رعایت آن پرداخته است. مواردی مانند پرسش و پاسخ، بحث و گفت‌وگوی گروهی، بازی‌های نمایشی و نمایش خلاق توسط بچه‌ها می‌توانند برای تدریس و ارزشیابی این درس مفید واقع شوند.

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
آداب و اخلاق اسلامی، خودشناسی، قرآن کریم	– آشنایی با آداب پاکیزگی – آگاهی از نیاز به پاکیزگی خود – آشنایی با پیام‌های قرآنی	۱۶	– بیان آداب پاکیزگی و تلاش برای رعایت آن‌ها – احساس مسئولیت نسبت به رعایت پاکیزگی – درک مفهوم پیام قرآنی درس	– آداب پاکیزگی را بیان می‌کند و ضمن احساس مسئولیت نسبت به پاکیزگی، همواره برای رعایت آن‌ها تلاش می‌نماید. – پیام قرآنی درس را می‌خواند و درباره مفهوم آن توضیح می‌دهد.
				– آداب پاکیزگی را بیان می‌کند و ضمن ابراز حساسیت نسبت به پاکیزگی، در بیشتر اوقات برای رعایت آن‌ها تلاش می‌نماید. – پیام قرآنی درس را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
				– آداب پاکیزگی را بیان می‌کند و در برخی اوقات برای رعایت آن‌ها تلاش می‌نماید. – مفهوم درست پیام درس را بیان می‌کند.
				– با کمک آموزگار آداب پاکیزگی را بیان می‌کند و در برخی اوقات برای رعایت آن‌ها تلاش می‌نماید. – با کمک آموزگار مفهوم درست پیام درس را بیان می‌کند.

دانستنی‌های معلم

نکته ۱: دانش‌آموزان در درس اول با نعمت‌های الهی آشنا شدند و فهمیدند که هر آنچه ما داریم هدیه الهی و نعمت خداست. در آن درس گفتیم که وقتی دانش‌آموز به جهان اطراف خود به عنوان هدیه الهی و نعمت‌های خداوندی نگاه کند، با دیده احترام به آن‌ها می‌نگرد و سعی در حفظ و توجه به آن‌ها می‌کند زیرا هیچ‌کس دوست ندارد به هدیه‌ای که از بهترین دوست و خدای خویش گرفته آسیبی برسد و از همین رو به بهترین شکل از آن مراقبت می‌کند.

معلمان محترم با بهره‌گیری از نکاتی که در درس یک به آن اشاره شد، می‌توانند به طبیعت به عنوان یکی از هدایای زیبای الهی اشاره کنند و از دانش‌آموز بپرسند که آیا شما حاضرید که به این هدیه زیبا که از جانب خدای مهربان به ما انسان‌ها داده شده است، آسیبی برسد؟ آیا حاضرید هدیه خدا را کثیف و آلوده کنید و یا از بین ببرید؟

با طرح سؤالاتی این چنین، دانش‌آموزان را نسبت به اهمیت توجه به طبیعت و نگهداری آن حساس نماییم. در متن درس نیز، پدر علی بر این نکته تأکید کرده است: «طبیعت نعمت خداست. ما نباید آن را کثیف کنیم.»

نکته ۲: بار دیگر در این درس به اهمیت پاکیزگی و نظافت تأکید شده است. تنها تفاوت آن با بحث‌های مربوط به پاکیزگی در درس‌های قبل این است که در درس‌های گذشته بر آراستگی و پاکیزگی شخصی اشاره شده بود اما در این درس به پاکیزگی محیط بیرونی ما توجه داده شده است.

تعدد به کارگیری مفهوم پاکیزگی در درس‌های مختلف، دانش‌آموزان را به اهمیت آن آگاه می‌کند. در این درس پاکیزگی به عنوان یکی از نشانه‌های دین و افراد دین‌دار معرفی شده است.

نکته ۳: از دیگر مسائل مطرح شده در این درس، توجه به همکاری و تعاون در کارهای خوب است. دانش‌آموز باید فرا گیرد که در زندگی اجتماعی خود، به کسانی که در کارهای خوب و خیر پیش قدم می‌شوند، کمک کند و حس همکاری و همیاری در کارهای نیک را در خود ایجاد نماید. این نکته از کمک علی و پدرش به کسانی که مشغول نظافت بودند، استفاده می‌شود، خصوصاً در آن قسمت که بیان می‌شود: «کم کم افراد زیادی بلند شدند و دشت مثل اولش شد».

می‌توان به این مطلب هم اشاره کرد که اگر کاری را با کمک هم انجام دهیم، کار خیلی سریع‌تر انجام می‌شود. مثلاً اگر علی و پدرش و سایر افراد کمک نمی‌کردند دشت به این زودی تمیز نمی‌شد.

نکته ۴: در این درس به نعمت دیگری نیز اشاره شده و اهمیت آن بیان گردیده است، آب.

با استفاده از آیه درس، همچون گذشته این مسأله را یادآوری کنیم که آب را خدا به ما انسان‌ها هدیه کرده است. پس باید مراقب این هدیه و نعمت الهی باشیم و آن را هدر ندهیم و اسراف نکنیم.

در این درس آب به عنوان عامل پاکیزگی ذکر شده است. خوب است که از دانش‌آموزان سؤال کنیم که اگر آب نبود، چه بر سر پاکیزگی و نظافت ما و زندگی ما می‌آمد؟